

WIOLETTA ŁUBKOWSKA*

Uniwersytet Szczeciński

MICHAŁ TARNOWSKI**

Uniwersytet Szczeciński

Wykorzystanie wybranych elementów atrakcyjności turystycznej ziemi czaplineckiej i Drawskiego Parku Krajobrazowego na potrzeby programowych obozów letnich Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia Uniwersytetu Szczecińskiego

Streszczenie

Studentów Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia obowiązują programowe obozy letnie. Program obozów obejmuje wiele przedmiotów. Dla ich realizacji potrzebne jest, by miejsce organizacji obozów miało odpowiednie turystyczne walory i infrastrukturę. Od 1986 r. obozy zlokalizowane były w 7 miejscowościach. Od 2000 r. organizowane są w Czaplinku w ośrodku „Kusy Dwór”. Artykuł wyjaśnia powody, dla których zdecydowano się na wybór tego właśnie miejsca. Dla ich opisu posłużono się definicją atrakcyjności turystycznej. Składają się na nią:

- walory turystyczne, które dzielą się na:
 - wypoczynkowe,
 - krajoznawcze, kulturowe i przyrodnicze,
 - specjalistyczne,
- dostępność komunikacyjna,
- zagospodarowanie turystyczne.

Za pomocą tych pojęć wykazano, że atrakcyjność turystyczna ziemi czaplineckiej i Drawskiego Parku Krajobrazowego jest wybitnie sprzyjająca organizacji letnich obozów programowych WKFiPZ US.

Słowa kluczowe: atrakcyjność turystyczna, ziemia czaplinecka, Drawski Park Krajobrazowy, obóz letni, studenci.

Wstęp

Programowe obozy letnie dla studentów odbywają się od początku istnienia Instytutu Kultury Fizycznej Uniwersytetu Szczecińskiego. Ponieważ zatrudniona wówczas kadra składała się z osób pracujących wcześniej w Wyższej Szkole Pedagogicznej, obozy są kontynuacją warsztatu dydaktycznego wypracowanego jeszcze w jej ramach [4].

„Do najważniejszych zadań, które muszą być realizowane przed rozpoczęciem obozu, należy wybranie dla niego odpowiedniego miejsca” [10]. Na przestrzeni lat zmieniały się wymogi co do bazy, gotowość studentów do znoszenia trudnych warunków lokalowych, programy obozów, co było związane m.in. z przygotowaniem kadry na potrzeby rynku

* Adres e-mail: wioletta.lubkowska@univ.szczecin.pl

** Adres e-mail: michal.tarnowski@univ.szczecin.pl

turystycznego, standard oferowanych przez wybierane ośrodki usług itp.¹. Zmieniały się więc miejsca organizowania obozów.

Od 1986 r. obozy zlokalizowane były w siedmiu miejscowościach [4]. Od 2000 r. organizowane są w Czaplunku w ośrodku „Kusy Dwór”². Obóz letni to co najmniej 7–10-dniowy pobyt pod namiotami w terenie naturalnym. Dla obozu stałego niezbędne są pewne urządzenia, które mają właśnie taki, tj. stały charakter. Urządzenia te to przede wszystkim pewien kompleks związany z zakwaterowaniem i żywieniem uczestników obozów. Druga grupa urządzeń to wszystko to, co związane jest z utrzymaniem higieny osobistej obozowiczów oraz ogólnej higieny żywienia i wypoczynku. Wreszcie trzeci zakres urządzeń obozowych obejmować musi to, co wynika z konieczności organizacji oraz realizacji zajęć uczestników obozu.

Ze względu na komfortowe warunki lokalowe i żywieniowe ośrodka „Kusy Dwór” w obu pierwszych grupach urządzeń obozy programowe Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia US – w przeciwieństwie do lat poprzednich, kiedy studenci i kadra nocowali pod namiotami³ – nie spełniają już definicji klasycznego obozu stałego, którego charakter nawiązywał do tradycji harcerskich. Jednak oprócz komfortowych warunków istotne dla wyboru Czaplunku jako miejsca organizacji obozu był także trzeci rodzaj urządzeń. Pojęcie to rozumiane było jednak znacznie szerzej – jako te walory miejsca, które umożliwiają wszechstronne przygotowanie studentów do zawodu nauczyciela wychowania fizycznego w zakresie prowadzenia różnorodnych form turystyki i rekreacji.

Właśnie ze względu na tę potrzebę, mimo że zasadniczo obóz programowy dla studentów WKFiPZ US jest obozem szkoleniowym⁴, charakteryzuje się on różnorodnością realizowanych przedmiotów, a także uwzględnianiem w nim takich imprez obozowych, jak trójbój obozowy, obozowy bieg zadaniowy, obecności elementów kulturalno-oświatowych itd. Ponieważ nauczyciele wychowania fizycznego są jednymi z najbardziej aktywnych w pracy turystycznej szkoły⁵, istotne w ich przygotowaniu do pełnienia m.in. funkcji liderów turystyki jest uwzględnienie pierwiastka krajoznawczego. Dlatego ranga walorów krajoznawczych miejsca organizacji obozu, jakkolwiek niedecydująca o jego lokalizacji, ma swoje znaczenie.

Autorzy niniejszego opracowania postanowili się skupić na opisie tych walorów ośrodka, miejscowości i regionu, które są potencjalnie i faktycznie przydatne dla realizacji programów obozów letnich WKFiPZ US, co stanowi cel pracy tego artykułu.

¹ Uczelnia dysponowała zdecydowanie większymi środkami finansowymi, w programie były więc przedmioty, których nie ma aktualnie, np. narty wodne. Obecnie studenci też ponoszą część kosztów związanych z wyżywieniem, noclegiem oraz dojazdem. Szczegółowo o tych zagadnieniach pisał L. Kalczyński [4, s. 77–89].

² Od 2010 r. jeżdżą tam studenci dwóch kierunków (wychowanie fizyczne oraz turystyka i rekreacja) Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia powstałego w 2011 r. na bazie Instytutu Kultury Fizycznej Uniwersytetu Szczecińskiego.

³ Jeszcze w pierwszych latach XXI w. studenci pełnili służbę w stołówce oraz warty nocne. Obecnie jedynym reliktem dawnego porządku obozowego są poranne i wieczorne apele.

⁴ Obozy stałe ze względu na realizowany główny cel można podzielić na wypoczynkowe, sportowe, turystyczno-krajoznawcze, utylitarno-gospodarcze, szkoleniowe [10, s. 53].

⁵ Z badań szczecińskich wynika, że postrzegają ich tak zarówno uczniowie, jak i dyrektorzy szkół [14, s. 448–457].

1. Atrakcyjność turystyczna analizowanego obszaru

W celu usystematyzowania pojęć postanowiono posłużyć się definicją atrakcyjności turystycznej. Składają się na nią:

- walory turystyczne, które dzielą się na:
 - wypoczynkowe – służące regeneracji sił fizycznych oraz psychicznych,
 - krajoznawcze kulturowe i krajoznawcze przyrodnicze – stanowiące przedmiot zainteresowań poznawczych,
 - specjalistyczne – umożliwiające uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej,
- dostępność komunikacyjna – możliwość dojazdu do miejsca docelowego,
- zagospodarowanie turystyczne – zespół obiektów i urządzeń umożliwiających zaspokojenie potrzeb ruchu turystycznego [7, s. 16–18].

Walom turystycznym jako tym, które w bardzo istotnym stopniu przyczyniają się do atrakcyjności miejsca do organizacji obozów programowych, poświęcono w pracy najwięcej uwagi. Dlatego postanowiono rozpocząć od opisu pozostałych składowych atrakcyjności turystycznej.

Dostępność komunikacyjną Czaplinka można uznać za dobrą. Leży on 144 km od Szczecina, co sprawia, że znajduje się w granicach ekwidystanty jednodniowych wycieczek autokarowych. Działają połączenia komunikacją kolejową, autobusową i połączenia przewoźników prywatnych. W razie potrzeby studentom zapewnia się możliwość wynajęcia autokaru. Stosunkowo niewielka odległość ma wpływ na względnie niskie koszty dojazdu kadry i uczestników obozu.

Na zagospodarowanie turystyczne składają się:

- baza komunikacyjna,
- baza noclegowa,
- baza żywieniowa,
- baza towarzysząca [7].

Baza komunikacyjna według definicji umożliwia poruszanie się po odwiedzanym miejscu. W tym przypadku nie ma ona znaczenia. Ośrodek „Kusy Dwór” leży w odległości 2,5 km od centrum Czaplinka (położenie ośrodka w pewnej odległości od skupiska ludzkiego sprawia, że łatwiej wytworzyć wśród studentów poczucie pewnej izolacji, co sprzyja specyficznej atmosferze obozu oraz integracji studentów i kadry). W razie potrzeby odległość tę pokonuje się pieszo ścieżką biegnącą nad jeziorem w ok. 30 min⁶. Do drugiej najbliższej miejscowości – położonego w odległości ok. 4 km Starego Drawska – również można dotrzeć pieszo w ciągu niespełna godziny. Jednak oprócz wycieczek pieszych do zamku Drahim lub Spyczynej Góry studenci raczej nie odwiedzają tej miejscowości. Zakreślenie granicy ekwidystanty dla wycieczek pieszych wokół ośrodka pozwala na organizowanie ich

⁶ Imprezy regionalne podnoszą atrakcyjność turystyczną odwiedzanego miejsca i są traktowane w literaturze jako jeden z walorów kulturowych. W okresie, kiedy organizowane są obozy letnie, w Czaplunku odbywa się regionalna impreza – Czaplincecki Festyn „Święto Truskawki”. Tradycyjnie już kierownicy obozów uwzględniają w programie zajęć przemarsz wszystkich studentów z ośrodka do centrum miasta – czaplinceckiego rynku, przepięknej starówki, gdzie odbywają się główne obchody „Święta Truskawki”.

m.in. do Czaplina, Starego Drawska (zamek Drahim⁷), Spyczynej Góry (punkt widokowy w Drawskim Parku Krajobrazowym oraz obszarze specjalnej ochrony ptaków „Ostoją Drawską”), rezerwatu ornitologicznego na jeziorze Prosono.

W przypadku włączania zwiedzania regionu do programu obozów konieczny byłby transport wynajętym autokarem. Ekwidystanta dla wycieczek autokarowych obejmowałaby w tym przypadku zbyt duży obszar (150–200 km od Czaplina), by opisać wszystkie walory mogące być miejscem docelowym. Niemniej jednak można założyć, że celem wyjazdów byłyby atrakcje Drawskiego Parku Krajobrazowego (np. punkt widokowy na Wolej Górze), Dolina Pięciu Jezior, Połczyn-Zdrój czy nawet fragment spływu Drawą (np. odcinek Drawno – Bogdanka o długości trasy ok. 22 km i czasie spływu ok. 7 godz.). Nie bez znaczenia pozostawałyby także walory historyczne regionu. Był on miejscem najcięższych walk o zdobycie Wału Pomorskiego. Inną atrakcją turystyczną byłoby Borne Sulino, które – jako były garnizon Armii Radzieckiej – do 1993 r. było wyłączone spod administracji polskiej.

W nieprzewidzianych przypadkach wykorzystuje się własny transport samochodowy (np. transport do odległego o ok. 35 km ośrodka zdrowia w Drawsku Pomorskim).

Baza noclegowa i żywieniowa jest bardzo dobra (dla potrzeb obozu istotna jest tylko baza ośrodka „Kusy Dwór”). Studenci są ulokowani w pokojach 3–4-osobowych z własną łazienką. Dotarcie na miejsce posiłków i zajęć zajmuje do 5 min. Ośrodek posiada własną stołówkę i kuchnię przygotowującą trzy posiłki dziennie oraz w – razie potrzeby – dostarczającą wszelkie potrzebne produkty na potrzeby imprez obozowych.

Bazą towarzyszącą są urzędnicy i instytucje ułatwiające pobyt turysty oraz umożliwiające korzystanie z walorów turystycznych. Na co dzień służą one również mieszkańcom. W tym przypadku należy dokonać podziału na bazę ośrodka i bazę Czaplina jako najbliższej miejscowości. Zasadniczo charakterystyka bazy towarzyszącej Czaplina leży poza obszarem niniejszej pracy (życie obozowe w ciągu 9 dni koncentruje się jednak na terenie ośrodka, a zakres przedmiotowy pojęcia bazy towarzyszącej jest w literaturze zakreślony bardzo szeroko⁸). Można zaznaczyć, że w razie potrzeby studenci mogą korzystać ze sklepów, aptek, informacji turystycznej, uczęszczać na niedzielną mszę św. itp.⁹

⁷ Czaplina i Stare Drawsko należały do Polski w latach 1368–1668 [5]. Ma to znaczenie ze względu na specyfikę społeczności tzw. Ziemi Odzyskanych, których tożsamość regionalna jest bardzo słabo ukształtowana. Kontakt z walorami mającymi wyraźny związek z historią Polski na terenie województwa zachodniopomorskiego nie jest powszechny. Zamek Drahim w Starym Drawsku jest wymieniany w Kanonie Krajoznawczym PTTK jako jeden z najważniejszych walorów województwa zachodniopomorskiego [8].

⁸ Urzędnicy i instytucje o charakterze usługowym, handlowym, rozrywkowym, kulturalnym i sportowym klasyfikowane w czterech podgrupach: urzędnicy umożliwiające turystom korzystanie z walorów turystycznych danego obszaru, do których zalicza się przede wszystkim obiekty i urzędnicy sportowo-rekreacyjne (tu zaliczone są także szlaki piesze, które będą opisane w dalszej części artykułu); urzędnicy ułatwiające uprawianie turystyki; urzędnicy rozrywkowe; urzędnicy usługowe [9, s. 45–46].

⁹ Warte wspomnienia jest położony przed Czaplinską obóz „Sławogród”, który jest rekonstrukcją wczesnośrednio-wiecznej warowni. W dotychczasowej praktyce nie był on celem wycieczek, jednak jego obecność umożliwia wykorzystanie go w programie zajęć przez kierowników obozów lub prowadzących poszczególne przedmioty.

Infrastruktura ośrodka w stopniu wysoce zadowalającym pozwala na realizację programu. Ośrodek posiada:

- własną plażę strzeżoną z kąpieliskiem odgrodzonym od akwenu pomostami, co w znacznym stopniu ułatwia sprawną organizację zajęć z pływania i ratownictwa z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa,
- plażę na potrzeby windsurfingu i kajakarstwa z oddzielnym pomostem,
- boiska do siatkówki plażowej, koszykówki i piłki nożnej,
- korty tenisowe (dwa ze sztuczną trawą, jeden z nawierzchnią ceglastą),
- tzw. małpi gaj wykorzystywany na potrzeby atletyki terenowej,
- rozległe tereny odsłonięte dla wiatru, umożliwiające przeprowadzenie zajęć kitesurfingu,
- ściankę wspinaczkową,
- skate park,
- teren apelowy,
- trzy miejsca na ogniska z wiatami.

Rozległy teren pozwala zorganizować – co podkreśla dodatkowo ich charakter – zajęcia z elementów terenoznawstwa i survivalu bez kontaktu z pozostałymi grupami studentów. Ważne jest także posiadanie przez ośrodek własnego tartaku (drzewo do rozpalania ogniska, budowy szałasów) oraz bardzo obszernej wiaty, która umożliwia przeprowadzenia zajęć podczas niesprzyjającej pogody. Dodatkowym walorem jest fakt, że przez ośrodek przebiegają fragmenty czerwonego i zielonego szlaku wiodące przez trudno dostępne leśne tereny podmokłe w kierunku Starego Drawska. Pozwala to na przeprowadzenie zadaniowego marszu na azymut.

W bezpośrednim sąsiedztwie ośrodka zlokalizowana jest stadnina konna. Ze względu na koszty prowadzenia zajęć z jeździectwa wykorzystanie tego waloru jest raczej tylko hipotetyczne. Dotychczas obecność stadniny koni umożliwiła np. wykorzystanie umiejętności jeździeckich jednego z uczestników na potrzeby studenckich przedstawień wieczornych. Było to jedno z tych przedstawień, które przeszły do legendy obozowej. Bez obecności tego waloru nie byłoby to możliwe.

2. Walory turystyczne

Według podziału na regiony fizyczno-geograficzne interesujący nas obszar położony jest w makroregionie Pojezierza Zachodniopomorskiego i stanowi mezoregion Pojezierze Drawskie. Pojezierze Drawskie jest największe i najbardziej urozmaicone krajobrazowo z pojezierzy województwa [1]. W podziale Polski na regiony turystyczne autorstwa Z. Kruczka i S. Sachy [6] zakwalifikowano je jako należące do regionu pomorskiego, podregionu drawskiego.

Przy opisie jego walorów turystycznych (wypoczynkowych, krajoznawczych oraz specjalistycznych) trzeba uczynić zastrzeżenie, że walory te mogą być rozdzielne, tzn. występowanie jednych nie wyklucza pozostałych. Ma to właśnie miejsce w przypadku położenia ośrodka „Kusy Dwór”, gdzie jeden tylko walor (jezioro Drawsko) spełnia wymogi walorów wypoczynkowych, krajoznawczych i specjalistycznych¹⁰.

¹⁰ T. Lijewski i wsp. zaliczają jezioro Drawsko do najciekawszych w kraju [7, s. 259].

Celem obozu nie jest wypoczynek, jednak obecność walorów wypoczynkowych sprawia, że realizacja programu ma miejsce w zdecydowanie sprzyjających warunkach (tym bardziej, że plan dnia zapewnia czas na odpoczynek dla studentów).

„W grupie walorów wypoczynkowych wyróżnić można zespół cech niezbędnych, których występowanie stanowi minimum warunków do wypoczynku, oraz zespół cech korzystnych, podnoszących wartości wypoczynkowe terenu. Do cech niezbędnych zaliczyć można czyste powietrze (...), ciszę, niski stopień urbanizacji, występowanie walorów estetycznych krajobrazu, brak zasadniczych przeciwwskazań klimatycznych, do cech korzystnych – szczególne walory widokowe krajobrazu, warunki do uprawiania czynnego wypoczynku (w okresie letnim – przydatność terenów do wędrówek pieszych, kolarskich, wodnych oraz przydatność wód do kąpeli i sportów wodnych) (...), korzystne warunki bioklimatyczne” [7, s. 16]. Opisywane miejsce organizacji obozów zdecydowanie spełnia te warunki.

Walory specjalistyczne jeziora Drawsko wraz z infrastrukturą turystyczną ośrodka zapewniają możliwość realizacji przedmiotów praktycznych (takich jak: żeglarstwo, windsurfing, kitesurfing, kajakerstwo, pływanie i ratownictwo, aqua aerobik), jak i możliwych do realizacji w przypadku rozszerzenia programu (wędkarstwo, nurkowanie).

Walory okolicy (lasy, pola, ścieżki i drogi z wyłączonym ruchem kołowym lub o bardzo niskiej jego intensywności) wraz z infrastrukturą (szlaki turystyki pieszej i rowerowej) umożliwiają realizację takich przedmiotów, jak: nordic walking, atletyka terenowa, elementy terenoznawstwa i survivalu, oraz przeprowadzanie imprez obozowych.

Trzeba wyraźnie podkreślić, że należy rozróżnić tu walory potencjalne od faktycznie wykorzystywanych. Dobrym przykładem są wspomniane już możliwości uprawiania wędkarstwa – rozważane jest wprowadzenie jego elementów do programu obozów. Innym dotychczas tylko potencjalnym walorem jest trudno dostępny fragment szlaków czerwonego i niebieskiego biegnących wzdłuż brzegów jeziora. Nie używano go aż do 2011 r., kiedy wykorzystano go na potrzeby nowo wprowadzonego przedmiotu: elementy survivalu i terenoznawstwa¹¹.

Dlatego mimo że większość niżej opisanych walorów regionu jest wykorzystywana w różnym stopniu (od bardzo wysokiego do nawet nie potencjalnego, ale tylko hipotetycznego), samo ich istnienie zdecydowanie uzasadnia wybór Czapliska i ośrodka „Kusy Dwór” jako miejsca organizacji letnich obozów programowych WKFiPZ US.

Należy jednak pamiętać, że istotne są nie tylko namacalne walory, ale również – często nieuchwytna i trudna do opisanego językiem naukowym pojęć – swoista atmosfera miejsca. Kontakt z przyrodą, niskie loty kormoranów mających niewielką kolonię na wyspie Bielawa, zachody słońca nad jeziorem, wieczorne rejsy żeglarskie i kajakowe czynią to miejsce szczególnym w pamięci studentów. W holu głównym ośrodka „Kusy Dwór” wywieszona jest płaskorzeźba upamiętniająca obecność na szlakach kajakowych regionu Karola Wojtyły, późniejszego papieża Jana Pawła II. Także z powodu obecności w tym rejonie wielkiego Polaka genius loci tego miejsca jest naprawdę niezwykły.

¹¹ Potencjalnie nawiązanie współpracy z wojskiem dawałoby możliwości wykorzystania w jakimś zakresie Poligonu Drawskiego, czyli Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych, na którym ćwiczą wojska lądowe i siły powietrzne. Z oferty ośrodka „Kusy Dwór” korzystają zresztą żołnierze brytyjscy odbywający ćwiczenia na tym poligonie.

3. Opis wybranych walorów krajoznawczych i infrastruktury ziemi czaplineckiej i Drawskiego Parku Krajobrazowego

„Jest miejsce w Polsce, gdzie można znaleźć ciszę nad jeziorem i zobaczyć krążące nad wodą bieliki, miejsce, gdzie białe żagle jachtów na wodzie spotykają się z kajakami i łabędziami, a nie głośnymi motorówkami, miejsce, gdzie ze wzgórz rozciąga się imponujący widok, a w dolinach płyną czyste rzeki, gdzie zabytki historii spotykają się z cudami natury. (...) Miejsce to, gdzie warto przystanąć na dłużej i wsłuchać się w ciszę natury, to Czaplinek, miasto czapli, która stoi dumnie w herbie miasta na miejskiej bramie” [16, s. 5].

Liczący przeszło 7 tys. mieszkańców Czaplinek jest największym i najatrakcyjniejszym ośrodkiem turystycznym na Pojezierzu Drawskim. Leży ok. 100 km od morza. Jest ważnym lokalnie węzłem drogowym, krzyżuje się tutaj droga krajowa nr 20 (Stargard–Szczecinek–Kościerzyna) z drogą nr 163 łączącą Poznań z Kołobrzegiem [13, 16]. Teren Drawskiego i Ińskiego Parku Krajobrazowego jest naturalną oazą ciszy i spokoju, gdzie na przeważającej części przetrwały układy ekologiczne niezakłócone działalnością człowieka. Ponad 138 gatunków ptaków: czaple, kormorany, kanie, myszołowy, orzeł bielik... Lisy, sarny, jelenie, dziki... Sielawy, sieje, leszcze, liny, węgorki, szczupaki i okonie... [13].

Fotografia 1. Jezioro Drawsko. Widok z ośrodka „Kusy Dwór”, sierpień 2009 r.
Źródło: ze zbiorów własnych W. Łubkowskiej.

Drawski Park Krajobrazowy został utworzony w 1979 r. w centralnej części Pojezierza Drawskiego i w całości leży w województwie zachodniopomorskim, na terenie

gmin: Barwice, Borne Sulinowo (powiat szczecinecki), Połczyn-Zdrój (powiat świdwiński), Drawno, Złocieniec, Czaplonek (powiat drawski). Obejmuje swoim zasięgiem 41,4 tys. ha, natomiast otulina – 22,2 tys. ha. Jest to teren bardzo urozmaicony krajobrazowo [12].

Jeziora w Parku zajmują prawie 10% powierzchni, a lasy 25% [13]. Lasy te są bardzo zróżnicowane, od borów sosnowych (na południu gminy Czaplonek) po wspaniałe buczyny (północna część gminy), grądy – czyli lasy dębowo-grabowe na zboczach, łągi rosnące wzdłuż Drawy oraz bagienne bory na torfowiskach [15, 16]. Różnorodność lasów, łąk, pól sprzyja różnorodności roślin i zwierząt z królewskim orłem bielikiem nad jeziorem Drawsko, łabędziami na jeziorze Prosino, storczykami i innymi rzadkimi gatunkami flory i fauny. Na jeziorze Prosino utworzono rezerwat dla ochrony ważnych łęgówisk ptaków wodnych, a przyroda gminy Czaplonek jest objęta ochroną w ramach sieci Natura 2000, znajduje się bowiem w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków „Ostoja Drawska” [16].

Charakterystyczne elementy krajobrazu Drawskiego Parku Krajobrazowego stanowią bogate, niemal niezmienione zbiorowiska roślinne i wyjątkowo liczna pod względem gatunkowym fauna oraz naturalne układy ekologiczne, jak również liczne jeziora i cieki wodne, źródła, szuwały, torfowiska. Są to elementy niejednokrotnie rzadkie w skali całego Pomorza, czasami nawet Polski i wymagają różnych form ochrony [15]. Prawnej ochronie podlegają 42 gatunki roślin z ogólnej liczby 695 stwierdzonych na terenie Parku. Ponadto, stwierdzono występowanie 35 gatunków ryb, 138 gatunków ptaków i 32 gatunki ssaków. Na terenie Parku istnieje 8 rezerwatów przyrody oraz ok. 300 pomników przyrody objętych ochroną [13]. Park jest dostępny dla turystów i ze względu na istotne walory krajobrazowe i krajoznawcze jest jednym z atrakcyjniejszych turystycznie obszarów w Polsce [12].

Wielką atrakcją Parku są jeziora. Do większych jezior Parku należą: Drawsko, Siecino, Komorze, Wilczkowo, Żerdno i Krosino, a do najpiękniejszych jezior gminy Czaplonek: Drawsko, Żerdno, Kaleńsko, Krzemno, Czaplino [16]. W granicach Drawskiego Parku Krajobrazowego zlokalizowanych jest ich 47, zaś w otulinie – 30.

Największym spośród nich i drugim co do głębokości w Polsce jest Drawsko, które posiada powierzchnię 1871 ha – dwunaste pod względem wielkości jezioro w Polsce [16], maksymalna jego głębokość sięga 83 m [3, 13, 16]. W całości leży na terenie gminy Czaplonek. Charakteryzuje się bardzo rozbudowaną linią brzegową, której długość wynosi 76 km [13]. Posiada liczne zatoki oraz kilka półwyspów. Na jeziorze znajduje się 12 wysp: Lelum, Polelum, Mokra, Środkowa, Zachodnia, Bagienna, Samotna (z kolonią kormoranów), Dzika (Bobrowa), Żurawia, Czapla, Kacza oraz Bielawa, piąta w kraju pod względem wielkości wyspa jeziorna [3].

Wyspa Bielawa położona jest w północnej części jeziora Drawsko, ok. 500 m w linii prostej od Starego Drawska. Zajmuje powierzchnię 79,50 ha i w 2004 r. posiadała jeszcze stałych mieszkańców i była wykorzystywana rolniczo, m.in. prowadzono na niej uprawę wikliny. Poznanie wyspy umożliwia ścieżka przyrodnicza o długości ok. 4 km [13].

Fotografia 2. Drawski Park Krajobrazowy. Teren ośrodka „Kusy Dwór”, sierpień 2009 r.
Źródło: ze zbiorów własnych W. Łubkowskiej.

Przez jezioro przepływa rzeka Drawa, która bierze swój początek w rynnowej dolinie polodowcowej, tzw. Dolinie Pięciu Jezior, położonej pomiędzy Połczynem-Zdrojem a Kluczewem. Jest drugim co do wielkości dopływem Noteci. Drawa ma długość 185,9 km. Można ją zaliczyć do jednego z najpiękniejszych szlaków kajakowych w Polsce. Kilkakrotnie spływał nią ks. kardynał Karol Wojtyła, na którego cześć szlak kajakowy Drawą nazwany został jego imieniem [3, 13].

Z kajaka na Łódź Piotrową

Rok 1955. Wakacje. Lipiec. Czaplinek, plaża nad Jeziorem Drawskim. Gwar. Rodzice obserwują dzieci, by nie stała się im krzywda. Wszak woda jest zdradliwa, wystarczy chwila nieuwagi... Grupa młodych ludzi wodująca kajaki. Krzątanie, rozmowy, śmiech. Ostatnie uwagi. Podekscytowani. Odbój! Zaczęli spływ. Przygotowywali się do niego miesiącami. Wyruszyli z Krakowa, przez Poznań dotarli do Czaplinka. Sprzęt mają własny. I oto są na wodzie. Ruszyli na szlak rzeki Drawy. Szlak tajemniczy, bo nieznany. Intrygujący jak sama nazwa rzeki, która dała nazwę jezioru, a nie wiadomo, skąd się wzięła. Sylwetki kajakarzy stają się coraz mniejsze. Już tylko ciemne punkty na tafli jeziora. Ruszył kolejny spływ kajakowy. W swoich kronikach napiszą: „...wyruszyliśmy na Drawę z miejscowości Czaplinek, miasteczka położonego nad Jeziorem Drawskim...”.

Dzieci obserwujące nieznaną zajęły się czymś innym. Kto rozpoznał księdza w grupie kajakarzy z Krakowa? Nikt! Szczupły młody ksiądz Karol Wojtyła, przyszedł

Fotografia 3. Jezioro Drawsko, sierpień 2009 r.

Źródło: ze zbiorów własnych W. Łubkowskiej.

Papież Jan Paweł II, mocnymi pociągnięciami wiosła rozpoczął swój pierwszy spływ Drawą. Będzie wracał tu jeszcze. Niezwykły Ksiądz. W 1978 roku Kardynał Karol Wojtyła wprost z kajaka pojechał na Konklawe. Już nie wrócił. Rozpoczął się jeden z najbardziej niezwykłych w dziejach Kościoła pontyfikat...

(z okolicznościowego folderu wydanego na 50-lecie spływu ks. Karola Wojtyły rzeką Drawą) [2, s. 7].

O niezwyklej atrakcyjności jeziora drawskiego decyduje wiele czynników: wielkość, znaczna rozpiętość, długie, czasami przypominające fiordy zatoki, 12 wysp. Jezioro jest wykorzystywane do sportów wodnych od co najmniej 100 lat. Na akwenie można uprawiać żeglarstwo przy każdym wietrze. Znaczna rozpiętość powoduje jednak, że wiatr jest na jeziorze bardzo silny, fale nierzadko osiągają nawet wysokość jednego metra. Mogą być niebezpieczne zarówno dla żeglarzy, amatorów windsurfingu, jak i osób pływających po jeziorze w kajakach czy wędkarskich łódkach [16]. Drawsko to akwen dla doświadczonych żeglarzy [3]. Z uwagi na położenie na terenie Drawskiego Parku Krajobrazowego jezioro jest obecnie wyłączone z ruchu motorowodnego [3, 13].

Drawsko urzeka nie tylko „wodniaków”, także niepływający dostrzegają urodę tego akwenu: ciszę flauty, spienione bałwany fal, wschód i zachód słońca, odbijające się w wodzie promienie słońca, białe żagle, żerujące ptaki i polujące bieliki. Jezioro zachwyca każdego, kto potrafi dostrzec piękno natury i cud przyrody [16].

Na terenie ziemi czaplineckiej wytyczono wiele szlaków turystycznych – pieszych, kajakowych, konnych i rowerowych [11, 16].

Szlaki piesze PTTK:

1. Szlak Wzniesień Moreny Czołowej – zielony szlak – 158 km/40 km na terenie gminy Czaplinek – prowadzi od Cieszyna, przez Głębocek, Siemczyno, obok Głazu Granicznego, przez Czaplinek, Stare Drawsko, Sikory do Rakowa.
2. Szlak Szwajcarii Połczyńskiej – niebieski szlak – 57 km/18 km na terenie gminy Czaplinek – prowadzi od Uradzu, przez Czarne Wielkie, Sikory do Czaplina.
3. Szlak Solny – czerwony szlak – 152 km/32 km na terenie gminy Czaplinek – prowadzi od Sośnicy, przez Studniczkę, Pławno, obok Głazu Granicznego, przez Czaplinek, Stare Drawsko, Kluczewo, Szwajcarię Połczyńską do Połczyna.

Szlaki kajakowe:

1. Drawy im. Księdza Kardynała Karola Wojtyły – 180 km – rozpoczyna się na jeziorze Drawsko (lub na jeziorze Żerdno) i przez 149 km biegnie w kierunku Noteci, gdzie wpływają jej wody, kończąc bieg rzeki.
2. Piławy – 82 km – zaczyna się na jeziorze Komorze obok miejscowości Sikory i wiedzie przez jezioro Pile, Nadarzyce, aż do Gwdy pod Piłą, gdzie kończy bieg.
3. Dobrzyce – 60 km – zaczyna się w Machlinach i kończy w nurtach Pławy.

Szlaki konne:

1. Czerwony szlak konny – 18 km/10 km na terenie gminy Czaplinek – prowadzi od Kołomātu wzdłuż jeziora Dołgie Wielkie, Sikory, Rakowo w kierunku Komorza, gdzie łączy się z czarnym szlakiem konnym.

Szlaki rowerowe:

1. Kraina Zaklętego Trójkąta – czerwony szlak – 45 km – prowadzi z Czaplina przez Kołomąt, Sikory, Rakowo, Kuszewo, Żerdno, Stare i Nowe Drawsko, Sikory do Czaplina.
2. Dolina Pięciu Jezior – niebieski szlak – 48 km – prowadzi z Czaplina przez Kołomąt, Stare Drawsko, Kuźnicę Drawską, Prosino, Dolinę Pięciu Jezior, Brzezinkę, Kluczewo, Stare Drawsko do Czaplina.
3. Szlak Dobrzyce – zielony szlak – 45 km – prowadzi z Czaplina przez Czarne Małe, Ostroróg, Jeziorną, Motarzewo, Machliny, Psie Głowy do Czaplina.
4. Lobeliowe Jeziora – czarny szlak – 33 km – prowadzi z Czaplina przez Łąkę, Stare Kaleńsko, Pławno, Psie Głowy, Byszkowo, Trzciniec, Broczyno do Czaplina.

Ścieżki przyrodnicze:

1. Spyczyna Góra–Jezioro Prosino – szlak oznakowany stylizowaną czapłą – 16,5 km – prowadzi od Starego Drawska przez Żerdno, Spyczynę Górę, Kuźnicę Drawską do jeziora Prosino koło Kluczewa. Trasa wiedzie przez najciekawsze krajobrazowe fragmenty gminy Czaplinek, w tym dolinę Drawy i Spyczynę Górę (203 m n.p.m.).

Fotografia 4. Jezioro Drawsko, sierpień 2009 r.

Źródło: ze zbiorów własnych W. Łubkowskiej.

2. Wyspa Bielawa – szlak oznakowany stylizowanym kormoranem – 4 km – na trasie wyznaczono 8 przystanków pokazujących różnorodność przyrody.
3. Kukówka – szlak oznakowany stylizowaną niezapominajką – 4 km – prowadzi od cmentarza w miejscowości Czarne Wielkie, przez górę Kukówkę do jeziora Kołbackiego tuż przy Czarnym Wielkim [13, 16].

Podsumowanie

Nieprzerwanie od 14 lat, tj. od 2000 r., miejscem organizacji obozów letnich studentów obecnego WKFiPZ US jest ośrodek wypoczynkowy „Kusy Dwór” położony 2,5 km od centrum niewielkiego miasteczka – Czaplinka.

W niniejszym artykule autorzy podjęli próbę opisanego walorów ośrodka „Kusy Dwór”, miasteczka Czaplinek i okolicy, które są przydatne do realizacji programów studenckich obozów letnich. Dokonana wyżej charakterystyka uzasadnia dalsze wykorzystanie opisywanego miejsca do organizacji studenckich letnich obozów WKFiPZ US.

Ośrodek wypoczynkowy „Kusy Dwór” w Czaplince stwarza dobrą bazę do prowadzenia zajęć dydaktycznych w bezpośrednim kontakcie z przyrodą. Nie bez znaczenia są również warunki do prowadzenia obozów, wśród których najistotniejsze to:

- a) walory wypoczynkowe, krajoznawcze kulturowe i krajoznawcze przyrodnicze oraz specjalistyczne ziemi czaplincekiej i Drawskiego Parku Krajobrazowego;
- b) warunki klimatyczne regionu;
- c) czysta woda w jeziorze;

- d) wygodny i łatwy dostęp do jeziora, w tym własna strzeżona plaża z pomostami pływającymi;
- e) dostępność komunikacyjna;
- f) odpowiednia infrastruktura;
- g) możliwość przechowywania sprzętu pływającego;
- h) życzliwe kontakty z mieszkańcami terenu.

Specyfika zajęć podczas obozów letnich zlokalizowanych w Czaplinku nad jeziorem Drawsko pozwala studentom zapoznać się z wybranymi elementami dyscyplin sportowych realizowanych w środowisku przyrodniczym – w plenerze, w wodzie czy nad wodą. Taka forma zajęć jest niezwykle atrakcyjna dla dzieci i młodzieży, a także dla dorosłych.

Autorzy uważają, iż obozy letnie stanowią niezmiernie ważną część programu studiów przede wszystkim ze względu na pedagogikę życia obozowego. Bez tych obozów wykształcenie magistra wychowania fizycznego czy też animatora rekreacji ruchowej byłoby niepełne.

Wnioski

1. Walory turystyczne miasteczka Czaplinek i okolicy, w tym ośrodka „Kusy Dwór”, w istotnym stopniu przyczyniają się do atrakcyjności miejsca do organizacji obozów programowych i są przydatne do realizacji programów studenckich letnich obozów WKFiPZ US.
2. Walory wypoczynkowe, krajoznawcze kulturowe, krajoznawcze przyrodnicze oraz specjalistyczne analizowanego regionu wykorzystywane są w różnym stopniu: od bardzo wysokiego do nawet nie potencjalnego, ale tylko hipotetycznego. Samo ich istnienie zdecydowanie uzasadnia wybór Czaplinka i ośrodka „Kusy Dwór” jako miejsca organizacji letnich obozów programowych WKFiPZ US.
3. Walory specjalistyczne jeziora Drawsko wraz z infrastrukturą turystyczną ośrodka w stopniu wysoce zadowalającym pozwalają na realizację programu, w szczególności zapewniają możliwość realizacji przedmiotów praktycznych (takich jak: żeglarstwo, windsurfing, kitesurfing, kajakarstwo, pływanie i ratownictwo, aqua aerobik), jak i możliwych do realizacji w przypadku rozszerzenia programu (wędkarstwo, nurkowanie).
4. Walory analizowanej okolicy (lasy, pola, ścieżki i drogi z wyłączonym ruchem kołowym lub o bardzo niskiej jego intensywności) wraz z infrastrukturą (szlaki dla turystyki pieszej i rowerowej) umożliwiają realizację takich przedmiotów, jak: nordic walking, atletyka terenowa, elementy terenoznawstwa i surwiawalu, oraz przeprowadzanie imprez obozowych.

Literatura

- [1] Głąbiński Z., 2008: *Szkolny ruch turystyczno-krajoznawczy jako czynnik kształtowania tożsamości regionalnej*, Forum Turystyki Regionów, Szczecin.
- [2] „Gość Koszalińsko-Kołobrzeski” 2005, nr 34 (7), s. 7.
- [3] Górczyński P., 2010: *Pojezierze Drawskie. Turystyka wodna. Przewodnik dla żeglarzy, kajakarzy i wędkarzy*, red. M. Lorenc, PPR Tongraf, Piła.
- [4] Kalczyński L., 2006: *Programowe obozy Instytutu Kultury Fizycznej Uniwersytetu Szczecińskiego*, w: *Magisterskie studia z wychowania fizycznego w Szczecinie (1975–2005)*, red. J. Eider, Rozprawy i Studia t. (DCXCI) 617, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 77–89.
- [5] Kondracki J., 1994: *Geografia Polski. Regiony fizyczno-geograficzne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [6] Kruczek Z., Sacha S., 2001: *Geografia atrakcji turystycznych Polski*, Proksenia, Kraków.
- [7] Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., 1998: *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa.
- [8] Łęcki W., 2005: *Kanon krajoznawczy Polski*, PTTK „KRAJ” Warszawa.
- [9] Panasiuk A. (red.), 2001: *Turystyka: zarys wykładu*, Fundacja Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- [10] Paterka S., Gołaszewski J., Wieczorek A., 2000: *Organizacja wycieczek szkolnych, obozów stałych i wędrownych. Rekreacyjne gry ruchowe na obozach i wycieczkach*, AWF w Poznaniu, Poznań.
- [11] *Pojezierze Drawskie – informator turystyczny, mapa turystyczna*, 2010: EKO–MAP.
- [12] *Program rozwoju turystyki wodnej na obszarze Pojezierza Drawskiego, Myśliborskiego i Wałeckiego oraz w dorzeczu Parsęty i Regi*, 2011: Zachodniopomorskie Morze Przygody–Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego. Wydział Turystyki, Gospodarki i Promocji, Szczecin, http://www.turystyka.wzp.pl/editor/uploaded/Turystyka/dokumenty/Program_turystyka_wodna_zachodniopomorskie_pojezierza_i_dorzecza_2ba.pdf (14.09.2012).
- [13] Sadowska M., Karolewicz A., Twardochleb B., Sapiński D., Czubak K., Konowalczyk M., Fedorowiat-Nowacka M., 2004: *Czaplinek na europejskim szlaku*, Alta Press s.c., Koszalin.
- [14] Tarnowski M., 2004: *Praca nauczycieli w działalności turystycznej w ocenie uczniów szczecińskich szkół średnich*, w: *Aktywność ruchowa ludzi w różnym wieku*, t. VIII, red. D. Umiastowska, Albatros, Szczecin, s. 448–457.
- [15] Todys J., 2003: *Przewodnik turystyczny. Czaplinek. Aktywne wakacje*, Alta Press s.c., Koszalin.
- [16] Todys J., 2011: *Informator turystyczny. Czaplinek. Przystań na dłużej*, projekt pn. „Promocja rozwoju Miasta i Gminy Czaplinek” realizowany przez gminę Czaplinek, współfinansowany z Norweskiego Mechanizmu Finansowego Norway Grants, Meritum, Bydgoszcz.

Utilization of selected elements of tourist attractions of ziemia czaplinecka and Drawsko Landscape Park for the purpose of curriculum based summer camps of The Faculty of Physical Culture and Health Promotion

Summary

Students of The Faculty of Physical Culture and Health Promotion must participate in obligatory curriculum based summer camps. The summer camps program includes many courses, whose completion requires access to a venue offering proper touristic characteristics and infrastructure.

Since 1986, summer camps were organized in 7 towns. Since 2000, they have been organized in the town of Czaplinek at „Kusy Dwór” recreational centre.

This article discusses the reasons for selection of this venue on the basis of the definition of tourist attractiveness, which incorporates the following elements:

- tourist attractions, which can be divided into the following categories:
 - recreational attractions,
 - sightseeing, cultural and natural attractions,
 - specialized attractions,
- accessibility,
- touristic development.

With the help of the above term it has been demonstrated that tourist attractiveness of ziemia czaplinecka and Drawsko Landscape Park is exceptionally advantageous for organization of curriculum based summer camps of The Faculty of Physical Culture and Health Promotion.

Keywords: tourist attractions, ziemia czaplinecka, Drawsko Landscape Park, summer camp, students.

Translated by Wioletta Łubkowska